

Ráchel Mazúchová

Název příspěvku (posteru, sympozia) v ČJ

Respektující přístup učitele k žákům ve škole (Teacher's Respectful Approach to Students at School)

Klíčová slova v ČJ

pedagogická situace, moc, mocenské vztahy, respektující komunikace

Klíčová slova v AJ

pedagogical situation, power, power bases, respectful communication

Cíle v ČJ

Cílem práce je popsat, analyzovat a porovnat rozdílné způsoby řešení pedagogických situací. Na druhém stupni české základní školy je možno se setkat s odlišnými přístupy učitele k žákům. Zatímco na některých školách převládá mocenský přístup, na jiných přistupují pedagogové k žákům s respektem a úctou. V práci se zabývám detailním popisem obdobných pedagogických situací, jež jsou na různých řešeny rozdílným způsobem – mocensky, či partnersky – diametrálně odlišnými prostředky a s rozdílným efektem.

Teoretická východiska v ČJ

Základním teoretickým východiskem pro práci je koncept moci. Realizace kurikulárních cílů je možná pouze za podmínky funkčně nastavených mocenských vztahů ve škole (Vlčková & Mareš & Ježek, 2015; Šalamounová & Švaříček, 2012). Moc lze definovat jako schopnost ovlivňovat názory, hodnoty a chování druhých (McCroskey et al. 2006). Jak uvádí Šalamounová, Bradová, & Lojdová, 2014 její základní vlastností je cirkularita (Buzzelli & Johnston, 2001; Aultman, Williamson-Johnson & Schutz, 2009), situačnost (Jacobs, 2012; Schultz & Oyler, 2006) a reciprocita (McCroskey, 2006; Moscovici, 2007). Teoretickou základnu, která nabízí popis zacházení s mocí, jež by se mohl vztahovat ke komunikaci pedagoga s žákem i mimo školní třídu je teorie tzv. mocenských bází. Vychází z principu, na němž je moc vystavěna a rozlišuje pět základních mocenských bází: moc donucovací (trestající), odměňovací, referenční a expertní (French & Raven, 1959; Vlčková et al., 2017).

Metodologie v ČJ

Kvalitativní výzkum je realizován na dvou typech škol – běžné základní škole a škole referenční. Hlavní metodou získávání dat je pozorování pedagogických situací v jedné škole, podrobný popis a analýza pozorovaného, a následná komparace s daty získanými

při obdobných situacích ve škole referenční. Rovněž zamýšlím vést hloubkové polostrukturované rozhovory se žáky i s učiteli; zajímat mě bude, jak obě strany tyto situace vnímají a jak se při nich cítí.

Závěry v ČJ

Jsem přesvědčena o tom, že mocenský přístup k dětem je ve škole neefektivní a má navíc dlouhodobý neblahý vliv na jejich sebeúctu. Výchova založená na tomto druhu komunikace vede namísto samostatnosti vychovávaného a převzetí vlastní zodpovědnosti za sebe sama, za své vzdělání atp. k poslušnosti a závislosti na autoritě. Lepší porozumění situacím, ve kterých někteří učitelé uplatňují mocenský a jiní partnerský přístup; by tak mohlo napomoci podpoře právě partnerského přístupu.

Souhrn příspěvku v AJ

The aim of the paper is to describe, analyse and compare ways of teacher's dealing with pedagogical situations. At some schools teacher's power dominance predominates, in others teachers communicate with pupils from a "partnership perspective". The most influential typology of social power as a relational phenomenon distinguishes teacher's power according to the principle which it is based on. The research will hopefully identify different ways of communication in the same or similar pedagogical situations, which are dealt with differently in different schools. Qualitative research is implemented in two types of schools – the regular and the reference. The main method of data collection is the observation of pedagogical situations in one school, a detailed description and analysis of the observed, and the subsequent comparison with the data obtained by observing similar situations in the reference school. The comparison could help support the respectful approach.

Bibliografie

Vlčková, K. et al. (2015). Z posluchárny za katedru: Mocenské vztahy ve výuce studentů učitelství. Brno: Munipress.

Vlčková, K., Mareš, J., & Ježek, S. (2015). Adaptation of Teacher Power Use Scale to Lower Secondary Students and Student Teachers. *Pedagogická orientace*, 25(6), 798–821.

Kopřiva, P., et al. (2007). *Respektovat a být respektován*. Kroměříž: Spirála.